

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет



**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції

14-15 квітня 2009 р.



Київ 2009

УДК: 009 (082)

Актуальні проблеми психології діяльності в особливих умовах:
матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
/ за заг. ред. О.В. Петренка, О.М. Ічанської (Київ, 14-15 квітня 2009 р.)
/ М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту
«НАУ-друк», 2009. – 144 с.

Містить матеріали доповідей щорічної науково-практичної конференції з проблем психології діяльності в особливих умовах.

Організаційний комітет

Голова

В.П. Харченко, д.т.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету

Заступник

О.В. Петренко, к.психол.н., доц., завідувач кафедри авіаційної психології, заступник з наукової роботи директора Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Члени оргкомітету:

В.Г. Панок, проф.

О.М. Долгова, доц.

О.М. Ічанська, доц.

О.М. Назарук, доц.

О.В. Сечейко, доц.

О.В. Гірчук, старш. викл.

В.В. Злагодух, старш. викл.

О.В. Івачевська, зав. лаб.

Н.С. Хімченко, викл.

Секретаріат конференції:

О.В. Гірчук (голова)

П.В. Кіреєв

*Рекомендовано до друку вченою радою
Гуманітарного інституту Національного
авіаційного університету
(Протокол №6 від 11 березня 2009 р.)*

© Національний авіаційний
університет, 2009

відбору кандидатів до ризиконебезпечних професій, дозволить уникнути або суттєво зменшити розвинення професійної деформації у жінок, що обрали для себе не зовсім «жіночу професію».

Література:

1. Васильева В. Личностные характеристики и состояние напряжения в трудовой деятельности. / Васильева В. – М.: ИП РАН, 1989. – 224 с.
2. Кирьянова Е.М. Проявления риска в деятельности специалистов опасных профессий. / Кирьянова Е.М. – М.: автореф. дис. канд. псих. наук, 2003. – 18 с.
3. Тімченко О.В. Екстремальна психологія. / Підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка – К.: Август Трейд, 2007. – 501 с.

Олександр Малхазов

д.психол.н., м. Київ

Сенсомоторне поле як показник надійності „людського фактора”

Актуальність. Незважаючи на те, що частка „людського фактору” у діяльності в особливих умовах постійно зростає, ще й досі у світовій практиці при профвідборі та психологічному забезпеченні використовуються застарілі методологічні та методичні підходи, які не відповідають сучасним вимогам надійності,

достатності та повноти діагностичних даних.

Метою даного дослідження є з’ясування сутності сенсомоторного поля та його ролі і місця у діагностиці надійності „людського фактора”.

Відомо, що моторне поле – це опанована індивідом в наслідок здійснення рухів більша або менша частка зовнішнього геометричного простору. На нашу думку, моторне поле будується за допомогою пошукових спонукальних рухів, які зондують простір за всіма напрямками, збираючи сирий сенсорний матеріал (необхідна умова актуалізації енграм), об’єднуючи чуттєвий початок (моторна активність) і чуттєве враження (образи у моторних і сенсорних полях, що утворюються мото- і сенсонейронами), створюючи умови для формування найпростіших специфічних сенсорних комплексів, сенсорних синтезів, які надалі перетворюються у образи руху, дії, діяльності.

Структура моторного образу (верховна енграма та матриця даного топологічного класу) складається з наступних компонентів: моторне поле; геометричний образ з його топологією та метрикою; просторово-часова організація. При цьому, часові та просторові параметри реального руху, що відбувається на периферії, відповідають конкретному топологічному класу; геометричний образ має абстрактний характер, відрізняється від м’язово-суглобних схем та неритмічних кривих, які віддзеркалюють зміни зовнішніх сил, вирізняється за структурою і характером імпульсів, що приводять до результуючої ритмічної кривої конкретного

кінцевого руху; область локалізації моторного поля має топологічну упорядкованість за типом зовнішнього простору, в тому вигляді, у якому воно моторно надане індивіду і конгруентне тільки топологічно, а не метрично.

За наявності в індивіда сформованого моторного поля у процесі сприймання ним змін, що відбуваються в оточуючому середовищі, у першого формується його власне сенсорне поле. Слід розрізняти умови, за якими формується сенсорне поле, а саме: за механізмом одноразових сенсомоторних реакцій (йдеться про просту сенсомоторну реакцію, яка має два показники: час реакції, кількість помилок); та за механізмом реакції вибору й стеження, де моторне поле, включаючись до сенсомоторної координації через кінестетичні відчуття, що при цьому з'являються, само може перетворитись у сенсорне поле. Треба також зазначити, що реакція вибору має два показники: час та влучність реакції, а реакція стеження характеризується тільки показником влучності. Реакцію на об'єкт, що рухається, слід віднести до виду реакції стеження, яка вимагає одноразової реакції у заданий момент, пов'язаний із відповідними змінами, що стались у сенсорному полі. Разом з цим ми вважаємо за необхідне розрізняти реакції переслідування, при яких сприймається вся динаміка змін від вхідного до вихідного сигналів, та компенсаторні реакції стеження, при яких той же самий результат досягається за рахунок сприймання тільки різниці між цими сигналами.

Отже, сенсомоторне поле формується за механізмом:

опанування зовнішнього геометричного простору; одноразових сенсомоторних реакцій; реакції вибору та відстежування, де моторне поле, включаючись до сенсомоторної координації через кінестетичні відчуття, само може стати сенсорним полем; реакції на об'єкт, що рухається РОР; внутрішньоритмової структури руху, дії діяльності; кількості помилок та часу „центральної затримки”.

Відтак вивчення закономірностей та умов розвитку сенсомоторного поля, його ролі та місця у діагностиці надійності „людського фактора” дає змогу з'ясувати та уточнити індивідуальні особливості та потенційні можливості індивіда у прояві сенсомоторної обдарованості і як наслідок зменшити помилки при виконанні індивідом діяльності в особливих умовах.

Сергій Мамченко

к. пед. н., доцент, м. Київ

Особливості стандартизації підготовки фахівців, діяльність яких пов'язана з особливими умовами

У ході інтеграції вищої освіти України в Європейський освітній простір на порядку денному стоїть питання про створення, удосконалення галузевих стандартів вищої освіти та стандартів вищої освіти вищих навчальних закладів, що готують фахівців до діяльності в особливих умовах. Виконати вказане завдання